

Informační bulletin

HISTORICKÉ SPOLEČNOSTI PRO AKTUALIZACI ODKAZU
ČESKÉ REFORMACE

VERITAS

č. 11/2002

Pro informaci svých členů vydává VERITAS podle potřeby

OBSAH

Str.

1. Macek, O.: Valdenští I	2
2. Melmuková, E.: Valdenští II	7
3. Zpráva z valné hromady VERITAS (Praha, 18. květen 2002)	8
4. Sakař, V.: Církev československá (husitská) v odboji za 2. světové války	9
5. Uhlíř, J. B.: Jednota bratrská v odboji za 2. světové války	12
6. Zpráva o činnosti VERITAS v létě 2002	12
7. Internetové stránky společnosti VERITAS	13
8. Upozornění na významnou publikaci Rozumět dějinám	13
9. Historikové proti znásilňování dějin (stanovisko k aktuální problematice) ..	14
Kalendárium VERITAS 2003	(vložená příloha)

Valdenští I

Ondřej Macek

Původ valdenství spadá do doby, kdy se jen velmi těžko vyhneme legendám. Sami valdenští se pokoušeli posunout počátek hnutí co nejdále do minulosti, a to až do 4. století. Pochopili, že toto období výrazně mění strukturu, funkci a především myšlení církve. Pokoušeli se naznačit, že snad již při spojení církve se strukturou římského státu byli lidé, kteří v odporu proti takovému porušení ducha společenství hlásícímu se ke Kristu založili novou křesťanskou společnost a vnesli s sebou do ní i kněžství, nezávislé na papežské kurii.

Podobně nehistoricky bylo spojováno valdenství s odpůrci pokleslé zbožnosti, jakými byli například v karolínské době Agobard v Lyonu a Kladius v Turinu. Oba působili v místech, kde valdenští o několik století později žili a v jejich protestu i pokračovali.

Dokonce ani nevíme, zda domnělý zakladatel valdenství Petr Valdo (Valdus, Valdez, Valdsesius, Valdensis) nevznikl sloučením odbojného kněze Petra des Broues (lat. de Bruis), narozeného asi v roce 1077 v Les Broues u St. Jean en Royans v kraji Drome a upáleného v roce 1135 s Janem z osady Lyons (nedaleko Les Broues), kde bylo v letech 1113 až 1120 významné kacířské středisko.

Přesto se domnívám, že přiblížení Valdovy postavy (Petrem je nazýván teprve po roce 1368) nám může pomoci pochopit počátky hnutí, které se rozšířilo takřka po celé Evropě.

Ocitáme se tak v době rytířského středověku, sotva dvacet let před začátkem panování Přemysla Otakara I., v době trubadúrů a minesengrů. Ovšem také v době, kdy církev reprezentována alespoň ideologicky římskou kurií začínala prosazovat svou moc i nad světskými řády a theologicky začíná vystupovat s programem, že ona je jediná bezpečnou zárukou spásy i jediným rozhodčím všech záležitostí tohoto světa. A ovšem také v době, kdy se výrazně objevuje první kacířství tzv. katarů.

Petr Valdo, pokud skutečně existoval, se někdy v druhé polovině 12. století přistěhoval do Lyonu, stal se zde významným kupcem a peněžníkem, vybudoval rozsáhlé hospodářství, složené z obchodů, dovozu, vývozu, mlýnů a polností, nashromáždil značný kapitál a stal se tak významným občanem města.

Někdy na jaře (nevíme, kterého roku) se před Valdovým domem v Rue Vanderant skácel jeden z jeho přátel k zemi mrtev a tu si Valdo uvědomuje ten rozpor, který nás čas od času v našich životech zaskakuje. Najednou je smrt uprostřed nás – a v tomto okamžiku se podle kronikářů, kteří nás o tom zpravují, děje i první zvrát v životě bohatého lyonského občana. Začíná se ptát tolik typickou otázkou reformních hnutí církve: a jak obstojím tváří v tvář Bohu já? Začíná se ptát po jistotě. A není tu se svým myšlením zdaleka osamocen, před podobnou nejistotou stál o generaci později František z Assisi, který prchl do ústraní, a tisíce dalších, kteří rozdávali almužny.

V těchto pochybnostech byl Valdo zastižen písni potulného žakéře, nikoliv novou, ale již nejméně sto let slavící úspěch u posluchačstva. Písni starší francouzské literatury o Životě svatého Alexia, římského boháče, jenž opustí rodinu, mladou ženu, majetek a plaví se na východ, aby se přiblížil Svaté zemi. Zde žije, nepoznán zvědy, které za ním vyslala rodina, a dokonce od nich přijímá almužnu. Pak utíká z Edessy, kde jej málem provolají biskupem, aby se vyhnul pokušení veřejného uznání, a vrací se zpět do Říma. A zde pak nepoznán žebrá u vrat vlastního domu. Podle kronikářů Valdova života měl potom ještě dlouho do noci trubadúr vyprávět o Alexiově životě.

Nedlouho nato měl Valdo hledat pomoc u církve a zde mu jeden z theologů předkládá výrok z Mt 19, 21 z příběhu o bohatém mladíkovi – „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.“ Jde o stejný verš, který stál na začátku mnišství v křesťanství vůbec, přiměl totiž Antonína egyptského, aby se devět století před Valdem oddal chudobě, cudnosti a poslušnosti.

Zde si patrně Valdo uvědomuje nutnost opatřit si vlastní Písmo a to v jazyce, kterému porozumí. Seznamuje se proto s dvěma mladými kněžími, kteří mu za bohatou úplatu byli ochotni přeložit některé biblické knihy do lyonského hovorového jazyka. Jeden z nich, Bernard Ydro (druhým byl Štěpán z Ansy) pak mohl o tomto překladu některých knih i vydat svědectví. Tento odkaz na Písmo líčí Valda jako toho, který se pokorně sklonil před Božím Slovem, jako před jediným rozhodčím víry a života. Nejde tu jen o nové promyšlení biblické zvěsti, ale ochotu dát se jí určovat a měřit. To také činí z valdenských hnutí vpravdě reformační.

Pozdější traktáty valdenských, jako například „O protivenstvích“ přidávají k příkazu „prodej svůj majetek a následuj mne“ i obraz poníženého a chudého Božího Syna, kterého se Valdo rozhodl právě v ponížení a chudobě následovat. A v tomto okamžiku už Valdův život nabírá na rychlosti. Evangelium si již nechce nechat pro sebe. V této rychlosti, ale ne bez přemýšlení, nechává Valdo svou manželku, aby si vybrala, co si chce ze společného jmění ponechat. Ta si po chvíli váhání vybírá nemovitosti. Valdo zaplatí své pohledávky, vše zpeněží a nyní mu zbývá ještě se postarat o dvě dcery. Nakonec je svěřuje mnišskému řádu z Fontevraud, který mu byl blízký už svým jménem Pauperes Christi. Tento řád založil v r. 1117 zemřelý Robert z Abrissel. Klášter přijímal dívky a na svou dobu zcela unikátně jim poskytoval značné biblické vzdělání. Právě u Roberta se již sedmdesát let před Valdem objevuje myšlenka potulného kazatelství.

Právě v době, kdy Valdo uzavíral první část svého života, vypukl v Lyonu mor a po něm následoval hlad. Ten nám mimo jiné pomáhá datovat tuto fázi do roku 1177. Valdo od svatodušních svátků (tehdy 27. května) až do prvního srpna rozdával hladovějícím chleba, nápoje a maso. Zde se například velmi liší od sv. Františka z Umbrie, který peníze prostě vyhodil z okna. Valdo však nechce nabízet jen chléb tělesný, ale jak se vznešeně říká, i duchovní. A zde snad poprvé sahá po bibli a předčítá shromážděnému lidu evangelium – radostnou zprávu. Lyonská kronika nám v této příležitosti předkládá jediný ucelený projev, projev, který měl být reakcí na to, že se mnozí domnívali, že se Valdo zbláznil:

„Občané a přátelé! Naprosto jsem nepozbyl rozumu, jak za to máte, ale pomstil jsem se nad těmito svými nepřáteli (a tu ukázal na rozhozené peníze), kteří si mne zotročili do té míry, že jsem míval mnohem větší starost se sháněním peněz než s hledáním Boha, a že jsem uctíval stvoření mnohem více, než Stvořitele. Vím, že mne mnozí pomlouvají proto, že jsem se zbavil peněz před očima všech. Avšak učinil jsem tak kvůli sobě a kvůli vám. Ten ať mne označí za opravdového blázna, kdo mne ještě uvidí, jak se mazlím s penězi. Pro vás jsem tak učinil, abyste se naučili spoléhat jedině na Boha a nikoli na bohatství.“ Stejně legendární podání nám svědčí o tom, že patnáctého srpna měl také rozdat poslední peníze a stát se tak stejně nuzným jako byli všichni, kterým ještě včera pomáhal.

Druhého dne se po mši připojil k jednomu ze svých bývalých obchodních přátel a poprosil ho, aby mu pro lásku Boží dal něco k jídlu. Přítel Valda pozval na oběd a dokonce mu i přislíbil stálou podporu. Ovšem jakmile se to dozvěděla jeho manželka, cítila se tím velmi ponížena a intervenovala u arcibiskupa Guicharda a ten zakázal Valdovi stravovati se – pokud bude v městě Lyoně – u jiných lidí, kromě manželky.

Když se Valdo narodil, byl v evropském povědomí ještě duchovní souboj dvou slavných mužů: Bernarda z Clairvaux a Petra Abelarda. Na nich poznáme, v čem byla novost zvěsti valdenských.

Bernard, rytíř a posléze mnich (1090–1153), chtěl všemi silami svého ducha strhnout nebe na zemi a vtělit je do fyzické skutečnosti – do masa a krve. Domníval se, že nekonečný Bůh trůní v jeho srdci a prožíval nevýslovnou slast v okamžiku vytržení, kdy se s Bohem ve vlastním nitru sjednocoval. V tomto vlastním sebevědomí si podroboval papeže i krále a stal se nejen iniciátorem II. křížové výpravy, který skončila nezdarem v roce 1148, ale takřka doslova – nekorunovaným králem Evropy. Donutil ke vstupu do kláštera skoro celou svou rodinu, ale jak nám dokazují některé příběhy z jeho života, byl v jádru ke světu lhostejný a otupělý, byl všude osamělý sám se sebou. Oproti tomu se Valdo rozhodoval převážně za sebe (dcery!!!) a dobře si uvědomoval, že všude jsou chudí a hledající, ke kterým má odpovědnost v rámci jejich svobody. Bernard žil v souladu s tradicí církve a naprosto ji nepodroboval kritickému zkoumání, spíše jí jen prožíval a umocňoval.

Proti poslednímu z otců Bernardu z C. stál enfant terrible tehdejší theologie, nešťastný milenec, Petr Abelard. Prostý Valdo pátral po nejhlubší pevné jistotě, po věčném zákonu. Abelard nepřestával pochybovat, základ jeho theologie je obsažen ve spisku Sic et non. Jeho metodou vede cesta k pravdě přes pochybování a kladení otázek – ovšem dotáhl ji až do stavu, kdy mu všechno bylo jen názorem, domněnkou či dohadem.

Valdo nebyl vtipný jako Abelard ani se nekochal představitostí v ranách umírajícího Ježíše, ale usiloval o to, aby směl následovat nahý nahého Krista v prostotě ducha, v zármutku a laskavosti, o hladu a žízni, milosrdně a s čistým srdcem. Základem mu byla Ježíšova blahoslavenství z Kázání na hoře.

A když se tak rozhlédl po světě, ve kterém se pohyboval – po lyonské diecési, došlo mu nejspíš velmi záhy, že se apoštolský způsob života z církve už trochu (trochu dost) vytratil.

Valdova obliba kupodivu nepoklesla, jak bychom čekali, když rozdal poslední peníze, ale naopak. Stal se zdrojem inspirace pro další, kteří po jeho příkladu rozdávali své majetky.

Zůstává otázka, zda Valdo chtěl opravdu vytvořit nějaké bratrstvo dobrovolné duchovní chudoby, společenství laiků pracujících na obnově mravů a prvokřesťanského myšlení víry. Byl v tom jen dalším ze synů své doby?

Nesmíme zapomenout, že na začátku mu šlo o klid vlastního nitra, zápas o poslední bezpečí pro svou osobu, že z Písma uslyšel výzvu do svého života. Pokud kázal, tak odkazoval na Boha a jeho Slovo, nechtěl stát v popředí jako vyznavač – jediný a neomylný.

Touha zvěstovat evangelium jej vedla do ulic, na náměstí, mezi lid, na širá prostranství, kde „na zvýšeném místě“ po vzoru apoštolů bylo jeho místo – jeho cela, jeho klášter. Kdybychom chtěli podlehnout romantismu a neuvědomit si středověkou realitu, můžeme říci, že se kolem něj seskupovali ti, kteří se toužili podle Ježíšových podobností stát solí země či jejím kvasem – tak postupně vznikalo valdenské hnutí.

A nezůstalo jen u programu chudoby, ale studiem evangelijní zvěsti se jim začínalo postupně objevovat i vědomí hříchu, i to, že nemohou obstát tváří v tvář Bohu. Je nám zatěžko z jednadvacátého století pochopit myšlení středověkého člověka, ale zde to není jen náš post-křesťanský romantismus, zde se pokoušíme proniknout až na hranici středověké mentality. Hnutí zachvátilo podle dobových pramenů i nižší klérus, a tak Valdo vysílá opět podle vzoru evangelií do lyonského okolí po dvou zvěstovatelích. Od místa k místu, v očekávání, že jim životní potřeby poskytnou ti, jimž budou kázat pokání a evangelium. Tak vzniká hnutí Lyonských chudých – svobodné kázání Božího slova v lidovém jazyku a ze srozumitelné bible.

Kázali po ulicích, což nebylo tehdy neobyčejné. Sám klérus se totiž věnoval až takřka do konce 11. století kazatelské činnosti jen velmi málo. A můžeme se jen ptát, kde se ve 12. století zvedá nevidaný hlad po kázaném slově. Na tuto duchovní touhu odpovídali mniši a brzy i laičtí. Za svou činnost byli odměňováni almužnou posluchačů. V průběhu doby to samozřejmě začalo svádět k touze po odměně, ale počátek takového hnutí plynul povětšinou

z osobní horlivosti a snahy nezištně prospět. Biskupové však velmi brzo začali volnému kázání bránit. Vyvinula se zásada církevního práva, že bez svolení příslušného biskupa nesmí kázat nikdo, ani kněz.

A tak Valda lyonský arcibiskup Guichard předvolal podruhé a pod trestem klatby jemu i jeho stoupencům zakázal kázání. Tentokrát již však Valdo neuposlechl a přese všechno v důvěře v katolickou církev se odvolal k papeži.

Na března 1179 svolal papež Alexandr III. (1159–1181) třetí lateránský koncil, kam přicházejí římskou Porta del Popolo dva poutníci, bosí, oděni ve vlněná roucha a prostovlasí (jedním z nich měl být sám Valdo).

Co chtěli? Aby byla schválena jejich chudoba? To se stalo velmi ochotně a laskavě, sám papež je měl za to políbit na znamení souhlasu. Povolení ke svobodnému vykládání a hlásání evangelia? Velmi odvážné, koncil stanovil zvláštní komisi, které měl předsedat vyslanec anglického krále Jindřicha II., Walter Map. Ten valdenské – poprvé jsou zde takto pojmenování, obratně a rychle vyřídil několika otázkami scholastické metody, koncil se jim vysmál a kázání jim bylo jako hlupákům zakázáno, pokud je o to sám některý biskup nepožádá. Walter Map si celou rozmluvu s Valdenskými dosti pohrdlivě zaznamenal, na konci však píše něco pozoruhodného:

„Nemají stálá bydliště. Obcházejí vždy dva a dva bosí, oděni ve vlněná roucha, nic nevlastní. Všechny věci mají společné jako apoštolé. Následují nazí nahého Krista. Než i kdyby si počínali sebe poníženěji, nemohou vstoupiti na půdu církve. Neboť kdybychom je připustili, sami bychom byli vyhnáni.“

Když však opouštěli Itálii, zanechávali po sobě na různých místech malá společenství těch, u kterých se jim podařilo probudit zájem a svědomí. Všechny tyto podzemní „buňky“ tíhly k organizačnímu středisku v Milánu. Na rozdíl od lyonských bratří se jim začalo říkat Lombardští chudí.

Před Valdem se objevila nová otázka – tak jako se už jednou rozhodl pro Boha proti mamonu, musel se nyní rozhodovat, jak to sám chápal, pro Boha proti papeži.

V roce 1181 nastoupil na papežský stolec Ubaldo Allucingoli, který přijal jméno Lucius III. S touto změnou došlo i k proměně v arcibiskupství lyonském, kde byl jmenován Jan Bellesmains. I k němu se Valdo vypravil s prosbou o povolení ke kázání pro sebe a své přátele. Arcibiskup jej odmítl.

Jenže od III. lateránského koncilu se již vše změnilo, Valdo nyní nebyl jen hledač a ostýchavý poutník, ale stal se zatím prvním mezi sobě rovnými. Zřídá se poslušnosti k římské církvi: „Více se sluší poslouchati Boha než lidi.“ (Sk 5, 29)

Mezitím se však sešel nový papež Lucius III. s císařem Fridrichem ve Veroně roku 1184. A zde byla vydána společně bula „Ad abolendum“, která odsuzuje a exkomunikuje nejenom kacíře, včetně Lyonských chudých, ale i ty kteří by jim poskytli přístřeší či se s nimi jen stýkali. Zároveň tato bula de facto zakládá inkvizici, každá diecéze má mít nejméně tři pátrače po kacířích.

Marně namítal Valdo, že z církve nemohou vylučovat lidské úřady, ale že jejím Pánem je toliko Bůh. Musí opustit Lyon a odejít.

Valdenství stanulo v přímé opozici k Římu a začalo se šířit jako podzemní hnutí s překvapivou rychlostí nejenom v Provinci a v Dauphiné, ale i v severní Itálii, kde se spojilo s humiliáty, asketickým sdružením řemeslníků s hlavním sídlem v Miláně (rovněž odsouzení ve Veroně), a postupně začalo vnikat i do jiných evropských zemí.

Manifesty nového hnutí byly časté veřejné disputace s hierarchií. Při jedné z nich, v Pamiers, v roce 1206, se od valdenských odštěpil Durand z Osky a založil papežem Inocencem III. stvrzenou řeholi katolických chudých, která později splynula s žebravými řády, jakými už byli františkáni či dominikáni.

Hnutí se však nepřestávalo šířit. Už v roce 1192 vydává markýz Provence a král Aragonie Alfons edikt, který měl tzv. Chudé lyonské vyhostit ze svého území, zabavit majetek nejen jim, ale i těm, kteří jim jsou ochotni naslouchat a poskytují jim pomoc. Kdokoli by se s nimi setkal, smí je okrást, zmlátit či zhanobit. Jediné, co se zapovídalo, byla vražda a usekávání údů. Ale postup valdenských nebyl zastaven ani křížáckým tažením do Provence, které Inocenc III. přikázal, sv. Dominik hlásal a Šimon z Montfortu (v letech 1209–1229) uskutečňoval.

Na samém počátku 13. století můžeme již jasně rozlišit dvě valdenské skupiny – francouzskou a italskou (Pauperes Lombardi). Italská byla radikálnější a domáhala se větší samostatnosti. V roce 1205 došlo mezi oběma skupinami k rozkolu, protože lombardští trvali na pracovní povinnosti věřících i kazatelů a volili si své představené na doživotí, čemuž se Valdo bránil.

Valdenští se upevňovali v Alpách, kterým panoval v letech 1148–1189 sv. Humbert III., který politicky lavíroval mezi papežem a císařem – a toto jeho nevyhraněnost dala valdenským možnost života za hradbou hor.

Nevíme, kdy a kde Valdo skonal – tak jako to nevíme z biblického svědectví o žádném z apoštolů – pro jeho dílo to není podstatně. Muselo to být před rokem 1218, kde se v Bergamu sešlo po dvanácti zástupcích z italské a z francouzské větve, aby se opět dohovořili.

Církevní i světská vrchnost neustávala v pronásledování, a tak se valdenští, či jinak inkvizicí nazývaní: Pauperes de Lugno, Leonistae, Sabbatati (pro střevíce, které nosili), stále více utíkali do Kottických Alp. Tam, kde se již dříve ukrývali stoupenci Petra z Broues. A tak toto údolí přiléhající k mohutnému hřebenu hor mezi Monvisem a Mongineverem se stalo hlavním prostorem jejich dějin.

Neustále byli pronásledováni, bojovali o každé skalisko, o každou hroudu kamení – nic jiného neměli. Opravdu nic? Měli ještě evangelium, které jim jejich kazatelé – barbové, přednášeli a učili je nazpaměť. To se jim také stávalo stále opravdověji pravidlem víry – regula fidei.

Původní pojmenování Pauperes spiritu či Pauperes Christi, jehož sami valdenští pro své hnutí užívali, vystihuje jejich vnější ráz, chudobu, ale zároveň i jejich učení. Na rozdíl od dosavadních – ať už individuálních či kolektivních projevů evangelijní chudoby – děje se čin valdenských v nesmířitelné opozici vůči instituční církvi, má charakter protestu proti feudalismu a ideologii, která jej zdůrazňovala.

Tento protest byl vyvolán jedinečnou autoritou Písma, které se má dostat alespoň ke sluchu všech. Autoritativním principem valdenských je Písmo, zejména NZ a příklad prvotní, předkonstantinské církve.

Tradice byla jen připouštěna, rozhodně však nebyla autoritou. Valdenští také obnovují princip všeobecného kněžství a dovolují tím kázat i ženám. Uznávají kněžství římské církve, ale jen potud, pokud nebyl kněz zjevný hříšník.

Valdenská etika je postavena na tzv. horském kázání. Odmítla scholastickou zásadu o nestejně závaznosti evangelijních rad (consilia) a evangelijních příkazů (praecepta). Evangelium jim je závazné a to pro všechny. Modlitba má být jen jedna a to především Otčenáš, modlitby k svatým a k P. Marii jsou zavrženy.

Mají odpor k vraždě i k trestu smrti (byť by šlo o kacíře) a k válčení. Jejich inkvizitory udivovala valdenská pravdomluvnost a odpor k přísaze i k očistci.

Spasení chápou jako výsledek spojeného úsilí víry a skutků lásky (fides caritate formata).

Chudoba nebyla jen etickým principem, ale i odevzdáním se na milost Boží a pokusem o stržení věroučné a společenské stavby instituční církve.

Naukou měli jistě blízko ke katarům, spiritualismu Giocchina da Fiore, k humilitátům a jejich sociálnímu programu, později u nich došly ohlasu i husitské manifesty a traktáty Jednoty.

Skupiny tajných věřících (ordines) spravovali „dokonalí“ (perfecti), kteří se zavazovali k chudobě, čistotě a poslušnosti (lex Christi). Nejprve se rozrůžňovali na diakony, presbytery a biskupy, ale potom se rozšířilo pouze oslovování služebníků Slova (minister Verbi divini) jako barbů (ze středověké latiny – strýc, ne otec → Mt 23, 9).

LITERATURA:

- Holinka, R.: Sektářství v Čechách před husitskou revolucí. Bratislava 1929.
Machovcová, M. – Machovec, M.: Utopie blouznivců a sektářů. Praha 1960.
Molnár, A.: Probuzený lev. O životě Petra Vala. Praha 1945.
Molnár, A.: Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru. Praha 1973.
Říčan, R.: Cesta církev osmi stoletími (500–1300).

Valdenští II

Eva Melmuková

V souvislosti tohoto pokračování není už nutné se vracet k samým počátkům valdenství a jeho specifického přínosu v dějinách křesťanské církve. Snad je pouze na místě na začátku historického přehledu vývoje upozornit na skutečnost, že dohoda obou směrů, (italského i francouzského), v Bergamu z roku 1218, která znamená vlastně vstup valdenství jako samostatného církevního obecnství na jeviště dějin, vznikla tři roky po IV. lateránském koncilu z roku 1215. Ten valdenské jako kacíře vyloučil ze středověké církve, jestliže se nebyli ochotni podřídit se bez odmluvy jejím ustanovením.

Někde v této chvíli se začíná projevovat základní rozdíl mezi františkány a valdenskými, ač obě hnutí si velice vážila následování Ježíše Krista v chudobě. Františkáni však nakonec přijali papeže jako hlavu všeho křesťanstva, valdenští se rozhodli pro svobodný, nikým nezprostředkovaný vztah poslušnosti k samému Bohu.

Takové rozhodnutí mělo samozřejmě vzápětí za následek nepřátelství a pronásledování. Sítil také vliv inkvizice a nebezpečí zahánělo valdenské vždy dál do horských alpských údolí, na území dnešního Švýcarska a Rakouska a potom dál do střední Evropy až k jejímu severnímu okraji. V oblasti dnešních Horních i Dolních Rakous prožívali valdenští období zřetelného rozvoje i krutého pronásledování, ano i likvidace. Jejich zbytky odcházely zase dál k severu, zejména na jihovýchod Čech. Zde byla také proti nim vyhlášena roku 1340 křížová výprava, která jejich osídlení rozrušila a po fyzické likvidaci mnohých ty, kteří přežili, rozprášila. Napomohlo to ovšem v pozdějším vývoji i postupnému sblížení s českou reformací v 15. století. Nejvýrazněji se to projevilo hned ve dvacátých letech v pražské škole U černé růže, kde se začalo vytvářet uvědomělé husitsko-valdenské společenství, které své přesvědčení nejednou zpečetilo i krví. Zvláště blízké byly valdenské postoje názorům táborů. Výrazem těchto vztahů byla i životní činnost příštího mučedníka Friedricha Reiserera.

Kontakty s českou reformací pokračovaly i dále, zvláště výrazně pak spoluprací v rámci Jednoty bratrské.

V 16. století se přirozeně objevilo vzájemné ovlivnění i se světovou reformací, zejména s kalvínovou Ženevou. Přátelské vztahy se prohlubovaly a valdenští pomýšleli na těsnější propojení se světovou reformací, které by je v bouřlivých časech mohlo i příhodně vytrhnout z izolace. Na synodě v Chanforan r. 1532 se valdenští velmi úzce propojili s reformovanou církví.

Protivenství však na sebe ani nyní nedala dlouho čekat. Na jihu Francie, v Luberonu, bylo silné valdenské osídlení se střediskem v Merindolu. Nedlouho po chanforanské synodě byla proti tomuto území podniknuta trestná výprava, jejímž výsledkem bylo zničení mnoha obcí a zmasakrování obyvatelstva – lze říci, že šlo o Lidice či Ležáky 16. století.

Další pronásledování se šířilo znovu i do alpských údolí – po likvidaci rozvíjejících se středisek reformace na jihu Evropy na území dnešní Itálie a případně Španělska stávali se valdenští stále více předsunutou jižní výspou evropského protestantismu. V roce 1655 byly obsazeny vesnice „valdenských údolí“ severní Itálie. V bojích následujícího desetiletí odcházeli valdenští znovu do emigrace, mnozí do Německa, kde dodnes nalézáme jejich stopy.

Na základě vlivných přímluv z některých evropských zemí byli sice částečně omilostněni (omezeně, pouze z dobré vůle panovníka), ale ne nadlouho. Nové, ještě tvrdší pronásledování nastalo po roce 1685, kdy byl ve Francii odvolán Edikt nantský a hugenoti, k nimž se valdenští mohli počítat, byli postaveni mimo zákon. Roku 1686 odcházejí tedy velmi mnozí znovu do exilu – na tři roky. V roce 1689 slaví totiž valdenští horalé svůj „slavný návrat“. Nebylo snadné obsadit znovu těžko přístupná údolí, ale byli tam! A měli tam i zůstat. Téměř po celé 18. století tam žili v izolaci ghetta, až do doby Velké francouzské revoluce. Ta i období Napoleonova císařství změnily staré řády, ale jen na čas. Za restaurace po Vídeňském kongresu začal znovu útlak, stupňovaný ještě nebezpečím vnitřního rozkolu. Mezi valdenskými se totiž začaly profilovat dvě různorodé tendence: na jedné straně stáli přívrženci osvícenství, na druhé lidé toužící po vnitřním probuzení.

V roce 1848 byla konečně uzákoněna občanská svoboda, ale římskokatolická církev byla státní církví až do roku 1970! Mezitím se však valdenská církev začala znovu rozvíjet, a to zejména na úseku školství a kultury. Významnou pomocí byl pro ně přítel z anglikánské církve W. Beckwith.

Valdenští – malá, ale své identity si vědomá církev, má podnes jako svoji devisu požadavek svobodné církve ve svobodném státě. Za misijní pole (v hlubokém smyslu slova) pokládá celou Itálii. Slouží totiž své vlasti i Evropě nevtíravým, ale věrným a vytrvalým svědectvím o svých staletých reformačních kořenech, o rozpoznání živé a dělné křesťanské víry.

K literatuře uvedené k článku Valdenští I lze doporučit ještě: Tourn, Georges, Les Vaudois, l'étonnante aventure d'un peuple-église, Torino, 1991.

Zpráva z valné hromady VERITAS (Praha, 18. květen 2000)

Po referátu dr. V. Sakaře o Československé církvi za druhé světové války (text přednášky je uveden dále v tomto Bulletinu) a následné zprávě moderátora o činnosti historické společnosti Veritas za uplynulé období (květen 2001 – květen 2002) podala dr. E. Melmuková informaci o jednání se Společností pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Konalo se na přání výboru uvedené Společnosti na Synodní radě ČCE v Praze. K dalšímu jednání byla zvolena komise sestávající se ze dvou členů

Společnosti a dvou zástupců církví. Za církve do ní byli zmocněni: doc. E. Melmuková (za ČCE) a dr. V. Sakař (za CČSH). Termín jednání této komise stanoven nebyl.

Po schválení pokladní a revizní zprávy a informací o letošní konferenci Evropských protestantských muzeí (Noyon ve Francii) zazněly další podněty k přemýšlení z úst manželů Šimsových, kteří připomněli problematiku odboje členů ČCE za 2. světové války. Poté se konaly volby výboru společnosti Veritas, náhradníků a revizní komise na období 2002–2004. Při těchto volbách byli členy výboru Veritas zvoleni (v abecedním pořadí): Dlouhý Ladislav; Ing. Havlíčková Libuše, CSc.; Mgr. Kafková Jarmila; ing. arch. Kužel Živan; Macek Ondřej, Mgr. Masarová Libuše; ThDr. Melmuk Petr; doc. PhDr. Melmuková Eva; PhDr. Sakař Vladimír, CSc.; Sodomková Vlasta a Soukup Miroslav. Náhradníky výboru byli zvoleni (v abecedním pořadí): Mgr. Jalušková Hana a Turková Eva. Členkami revizní komise byly zvoleny (v abecedním pořadí): Libochovicová Jaroslava a Šafaříková Růžena.

K již dříve ustanoveným čestným členům (prof. PhDr. Dagmar Čapková, DrSc.; dipl. techn. Kristoslav Řičář) byla zvolena i Miloslava Rychetská. Pověřeným pracovníkem pro Slovensko byl pro nadcházející období potvrzen dosavadní pracovník Martin Fajmon.

Nakonec následovaly ještě informace o činnosti naší historické společnosti plánované v následujícím období a o nově založených webových stránkách Veritas (podrobnější zpráva je uvedena v tomto čísle Bulletinu).

Církev československá (husitská) za druhé světové války

Vladimír Sakař

Vážení přátelé, je mi velkou ctí, že mohu hovořit právě o dané otázce na naší výroční schůzi. Bratr doktor Hobza, který toto téma zpracovával, prosí o omluvení, že je vázán dnes jinde. Požádal mne, abych o aktivitách naší církve promluvil místo něho. Děkuji mu též za mnohé informace, jichž se mi od něho dostalo. Mé díky patří i br. Mgr. V. Červenému z ÚAM CČSH.

Úvodem musím poznamenat, že se naše církve již ve třicátých letech, když se začaly projevat touhy a snahy německých nacistů, začala zařizovat tak, aby pokud možno posilovala demokratické síly u nás i v zahraničí v zápase proti německé rozpínavosti. Představitelé i členové církve pracovali v nejrůznějších mezinárodních i národních aktivitách – ve světovém mírovém hnutí, jehož kongresů se účastnili bratři Miloslav Novák a F. M. Hník, v Mezinárodním výboru světového mírového hnutí studentstva byla delegátkou JUDr. Jožka Krušinová, a ve výborech pro pomoc demokratickému Španělsku.

Velmi drasticky se změnila situace po Mnichově. Když hitlerovské Německo plánovitě likvidovalo se svými pomocníky Československou republiku, zvýšil se i tlak proti tehdejší CČS a reformačním církvím vůbec, protože společenské klima druhé republiky bylo více než nakloněno římskokatolické církvi a bylo zachváčeno jistou nostalgií po habsburské monarchii. Bylo to jasně vidět zejména z uspořádání výstavy o českém baroku a ostatně to dokumentoval i pastýřský list pražského arcibiskupa kardinála Kašpara, velmi kritický k duchovnímu prostředí Masarykovy republiky.¹⁾

Nehodlám však podrobovat analýze ve svém stručném výkladu historii „Protektorátu Čechy a Morava“, který byl nadiktován Adolfem Hitlerem ze zbytku ČSR, od níž bylo odtrženo Slovensko, lépe řečeno jeho zbytek vytvořením Slovenského štátu, a Podkarpatská Rus. Jak vyplývá z dalšího, i toto dělení státu a jeho částečná likvidace měla značný vliv na aktivity CČS, neboť měla jak na Slovensku, tak na Podkarpatské Rusi své náboženské obce. Cítili jsme jistě všichni bolestně bezpráví a násilí, vzniklé rozbitím ČSR a okupací naší země. Jako členové tohoto národa a občané tohoto státu jsme se snažili dopad a důsledky tohoto zla zmenšovat a bránit mu. Z Písma i z vážného rozhodování husitských teologů jsme se poučili,

že obranný boj proti takovému napadení je nejen dovolen, ale že je přímo povinností napadených, jimž hrozili nacisté zotročením a „konečným řešením“ české otázky.

Do velmi nebezpečných poměrů za tzv. Protektorátu vstoupila naše církev jako organismus nový, který dosud neměl vybudovány ony vztahy, vznikající ve společenstvích tohoto typu dlouhodobým soužitím. V mnohém však dala naší církvi zkušenosti doba zápasů při obnovování husitství v naší zemi i hospodářský tlak, jímž církev prošla v době hospodářské krize později.²⁾

Změnou politických a správních poměrů byla naše církev nesmírně omezena i územně a organizačně: z 260 obcí státem schválených se octlo celkem 31 obcí mimo území tzv. Protektorátu – z toho v tzv. Sudetské župě (tj. přímo v říši) 19 obcí, na polském území se nacházelo 6 náboženských obcí, které potom stejně německou okupací Polska byly v téže situaci jako obce v tzv. Sudetech, a na Slovensku, kde byla církev zrušena již v dubnu 1939, celkem 7 náboženských obcí. Tedy celkem 35 náboženských obcí zaniklo. K tomu se ještě přidružilo to, že CČS upírali okupanti i jméno – z nařízení říšskoněmeckých úřadů bylo změněno jméno církve na CČM. V roce 1941 dokonce vedoucí církevního oddělení úřadu říšského protektora konstatoval, že „CČS je husitskou bandou, které nemůže říše věřit“. Tato slova von Giesseho obsahovala i budoucí zaměření hitlerovců vůči ní [srov. Kaňák, M. (1975), s. 30].

Stručně se pokusím přehlédnout aktivity naší církve a jejích duchovních. Bohužel jen hromadně mohu shrnout aktivity našich příslušníků a kněžstva na okupovaném území, protože po dlouhou dobu byla dokumentace domácího církevního odboje z příkazu komunistů znemožňována, ba i v ÚAM patrně z jejich iniciativy byly likvidovány některé materiály toto dokumentující v době, kdy nebylo místo vedoucího archivu obsazeno; víme jen, že odbojové činnosti se účastnilo více než 10 000 členů [Kaňák, M. (1975), s. 32]. Asi polovina z nich byla vězněna či vyšetřována a jedna čtvrtina z nich byla připravena o život.

Zahraniční aktivity: účast našich věřících a duchovních v bojových útvarech: asi 150 bylo členy britského Královského letectva, mezi nimi kněz K. Vít, vojenský duchovní, který se stal v r. 1947 biskupem naší církve a vedoucím oddělení naší církve v čs. armádě. Asi 100 vojáků R.A.F., československých útvarů, padlo v leteckých bojích při obraně Británie.

Obdobně se účastnili naši věřící i bojů na východě, po boku sovětské armády. Nevedlo je tam komunistické politické přesvědčení, ale snaha bojovat proti německé okupaci za svobodu ČSR. Jmenujme z nich jen kapitána Jaroše nebo generála Antonína Vedrala – Sázavského. Naši příslušníci bojovali i na Blízkém východě a ve Středomoří. V československém vedení – londýnské vládě – byl činný dr. F. M. Hník, pozdější profesor HBF a mnohá léta její děkan a olomoucký biskup naší církve.

Domácí aktivity: příslušníci církve se účastnili práce ilegálních organizací, zejména v rámci vojenského odboje domácího ústředí, Obrana národa, v PVVZ (petičním výboru Věrní zůstaneme), v sokolském (složka Jindra) a skautském odboji v organizaci Černý lev (pražská střelecká garda), v organizaci elitního oddílu Národních gard a jinde. Někteří byli ve spojení i s komunistickými ilegálními složkami. Odboje se účastnil i duchovenský sbor. Asi 100 duchovních vstoupilo do aktivní odbojové činnosti, z nich byla asi polovina vyšetřována, nejméně čtvrtina zůstala uvězněna v káznících nebo koncentračních táborech.

Přes velký úspěch gestapa po r. 1942 se udržely odbojové složky ve stavu schopném činnosti, citelně byla decimována vojenská organizace „Obrana národa“.

Snad největší akcí, jíž se účastnili příslušníci naší církve, byla pomoc parašutistům čs. armády v zahraničí, která organizovala atentát na Reinharda Heydricha, jíž se vedle vedení čs. pravoslavné církve účastnili i naši věřící (Mašínovi a Zelenka–Hajský z Prahy Žižkova – členové sokolské organizace Jindra).

Během celé německé okupace plnily naše náboženské obce hlavní úkol udržovat morálku jak svých členů, tak i návštěvníků z okolí (tedy i nečlenů církve). Sloužily tomu bohoslužby a biblické večery kázáním slova Božího a jeho výkladem a v sociální práci podporováním těch, kdo pomoc potřebovali (k nim přibyli i pronásledovaní německými „protektorátními“ orgány, zvláště rodiny vězňů a popravených). Bohužel právě tyto aktivity jsou nejhůře zjištělné, protože nebyly samozřejmě registrovány.

Koncem války pak splnila naše církev svoji povinnost propůjčením vinohradského Husova sboru Čs. rozhlasu, který odtud vysílal v době českého národního povstání v květnu r. 1945.

Ještě zcela nakonec bych rád řekl, že se členové naší církve podíleli i na kontaktu s uvězněným ministerským předsedou protektorátní vlády generálem Eliášem.

Rušivě zasahuje do tohoto obrazu jen jediný člověk – absolvent Husovy Čs. bohoslovecké fakulty, sudetský Němec R. Ceh, který původně chtěl šířit CČS mezi německými obyvateli ČSR, který však v r. 1939 se plně věnoval všem záležitostem ve prospěch Říše. Jeho zprávy pak způsobily jak CČS, tak i křesťanství vůbec mnohé potíže, jimž bylo nutno čelit. Naštěstí byl Ceh povolán do Wehrmachtu a odešel na východní frontu.

---

¹⁾ Je zajímavé, že v r. 1939 rozvířila římskokatolická církev i otázku „mariánského sloupu“ na Staroměstském náměstí s podtextem útoku na existenci Husova pomníku.

²⁾ I podpora, již se dostalo naší církvi ze zahraničí, byla ve srovnání s jinými poměrně nízká – šlo o částku na pomoc uprchlíkům:

ČCE – 508 249 Kč a £ 5 000

CČS – 253 400 Kč a £ 5, které dal anglický delegát biskupu Stiborovi.

LITERATURA:

Hobza, R. (1985): Členové CČSH hradecké diecéze v odboji za 2. světové války, Theologická Revue 18, s. 164–173, kde je i další literatura.

Hobza, R. (1999): Církev československá (husitská) v odboji do r. 1942, Národní osvobození, č. 4, s. 8nn.

Kaňák, M. (1975): Církev československá husitská v boji proti nacismu, Th. Revue 2, s. 29–35.

z edice Archivní zapadlosti v CČSH, č. 2, 1995 (obsah: Kolínský, A.: Vzpomínka na gen. Eliáše z pankráckého vězení; Kadeřávek, V.: referát z Pardubic – bez názvu).

Kamínek do mozaiky dění za II. světové války poskytl Mgr. Jan B. Uhlíř svým referátem:

Jednota bratrská v odboji

Osudové okamžiky z let 1939 – 1945, jehož stručnou osnovu zde uveřejňujeme:

Jednota bratrská byla od počátku války zapojena do odbojového dění přes členy Akademické YMKY: Dr. Jaroslava Šimsu, sekretáře Rudolfa Mareše a Dr. Jaroslava Valentu. Účastnili se ho kazatelé (Pavel Glos, Miroslav Plecháč, O. B. Mikuláščík, Karel Reichel, Gustav Zvěřina) i členové sborů, z nichž někteří přišli o život (Václav Jelínek – umučen při výslechu, rodina Drašnarova – popravena, Rudolf Beran, Josef Zemánek, Bohumil Doležal – v jeho bytě zatčen doc. Dr. Vladimír Krajina, Bohumil Halama, Boris Uher a další).

Další členové Jednoty pracovali v zahraničním odboji. Byl to pražský kazatel Bohumil Vančura, který byl po 15. 3. 1939 vyšetřován Gestapem, protože byl předsedou *Ligy proti antisemitismu*. Využil pozvání biskupa Shawa a odjel do Anglie, kde se později stal zaměstnancem exilové vlády. Dále Josef Mikuláščík, člen R. A. F., student švýcarské misijní školy St. Chrischona Adolf Ulrich, který se přihlásil v roce 1939 ve Francii do čs. armády a byl odsunut do Anglie, vrátil se jako tankista (později se stal biskupem Jednoty bratrské), člen pražského sboru Josef Žižka, který odešel do Anglie a jako parašutista se vrátil ve skupině Barium, která vybudovala před svým prozrazením silnou zpravodajskou síť v severovýchodních Čechách.

Značná část je věnována osvětlení činnosti doc. Dr. Vladimíra Krajiny, jeho spolupracovníků, zejména v době před atentátem na R. Heydricha a později jeho skrývání v českém ráji a jeho zatčení v Turnově.

Práce končí citátem: „*A vítězství přišlo a s ním přikvačila mocidychtivá sestava ... vnitřně jednotná nebyla, ale v jednom byla dokonale svorná: odstrčila odboj ten i onen.*“

Poznámka: Celá práce bude uveřejněna jako samostatná příloha „Bratrského listáře“, který vydává „Společnost pro uchování a rozvíjení dějinného odkazu Jednoty bratrské“, Praha 1, Lužická 38, 120 00.

Zpráva o činnosti VERITAS v létě 2002

Vzpomínková slavnost u příležitosti výročí popravy 27 představitelů „českého stavovského odboje“ se uskutečnila jako v jiných letech 21. června 2002, společnost VERITAS se na ní podílela jako spolupořadatel. V úvodním projevu ve svatomikulášském kostele na Staroměstském náměstí promluvil Dalibor Molnár, dále následoval příspěvek spisovatelky Dagmar Štětinové a několika dalších řečníků. Slavnost byla ukončena položením věnců a kytic k pamětní desce 27 staroměstských mučedníků. (Projev D. Molnára a článek o výročí popravy od prof. J. Smolíka vyšel v letních číslech Evangelického týdeníku Kostnické jiskry).

13. července se uskutečnilo ve Velké Lhotě u Dačic další pracovní zasedání VERITAS, tentokrát na téma: Církev během druhé světové války. Od 12. do 19. července proběhlo ve Středisku české reformace VII. pracovní soustředění mladých historiků, v jehož průběhu jsme se věnovali příčinám, průběhu a důsledkům druhé světové války. Kromě toho byla opět nalezena a zmapována Valdenská cesta v úseku Heřmaněč – Valtínov. (Informace o obou akcích budou obsahem nejbližšího čísla Hlasu Střediska české reformace, které bude publikováno na jaře 2003.)

Internetové (neboli „webové“ čili „WWW“) stránky společnosti VERITAS

V květnu roku 2002 uvedla Historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace VERITAS do provozu své oficiální webové stránky. Nalézají se na této adrese: „<http://veritas.evangnet.cz>“.

Stránky na Internetu si lze představit jako jakousi „nástěnku“, na které společnost VERITAS prezentuje svoje aktivity a informuje veřejnost o své činnosti. Výhodou stránek je především to, že jsou s pomocí počítače a připojení k Internetu stále přístupné a lze je prohlížet odkudkoliv na světě. Další předností je, že stejně tak je snadné měnit jejich obsah, proto mohou být neustále aktuální – výborně se hodí například ke zveřejňování pozvánek na různé akce. (Jejich změny samozřejmě může provádět pouze osoba s přístupovými právy.)

Prezentace společnosti VERITAS na Internetu je prozatím pouze v češtině. Provedení stránek bude postupně rozšířeno o tři světové jazyky (angličtina, němčina a francouzština), na překladech se již začalo pracovat. Na internetových stránkách najdete tyto informace: pozvánky a oznámení o chystaných akcích, základní údaje o úkolech, cílech a náplni činnosti společnosti VERITAS, text stanov VERITAS, členskou přihlášku, informace o Středisku české reformace ve Velké Lhotě u Dačic, elektronickou verzi periodik vydávaných společností (Informační bulletin a Hlas Střediska české reformace), rejstřík knihovny VERITAS, doporučenou literaturu, kalendárium významných výročí, reakce na proběhlé akce a samozřejmě odkazy na tematicky související prezentace jiných organizací. Za zmínku dále stojí, že na stránkách byly uveřejněny otevřené dopisy společnosti VERITAS z posledních pěti let a informace o tzv. „mariánském“ sloupu na Staroměstském náměstí v Praze.

Výbor společnosti VERITAS rozhodl, že webové stránky budou periodicky vydávány též tiskem (v malém nákladu), aby je mohli shlédnout také ti, kdo nemají na Internet přístup.

Ještě před uveřejněním oficiálních stránek VERITAS se na Internetu objevily jiné stránky, v nichž bylo uvedeno, že patří společnosti VERITAS. Tyto stránky, které se nacházejí na adrese: „<http://mujweb.atlas.cz/Spolecnost/veritas>“ byly uveřejněny bez schválení výborem a protože obsahují zavádějící informace nejen o společnosti VERITAS a poškozují tak její dobré jméno, výbor se od jejich obsahu distancuje a bude usilovat o jejich odstranění.

Miroslav Soukup, webmaster

Upozornění na významnou publikaci

Nakladatelství Gallery vydalo v tomto roce pro Ministerstvo kultury ČR knihu Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848–1948. Autorský kolektiv Zdeněk Beneš, Drahomír Jančík, Jan Kuklík ml., Eduard Kubů, Václav Kural, Robert Kvaček, Václav Pavlíček, Jiří Pešek, René Petráš, Zdeněk Radvanovský, Radovan Suchánek.

Text knihy Rozumět dějinám vznikl na základě informačního materiálu pro učitele. Téma: Odsun – Vertreibung, Transfer Němců z Československa 1945–1947, vydaného pro

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky nakladatelstvími SPL – Práce a Albra.

Jde o svědomitě vyhledaný a zpracovaný i střízlivě a věcně interpretovaný soubor dokumentů, který osvětluje mnoho povrchně, nepřesně a zkresleně diskutovaných skutečností. Měl být k dispozici učitelům všech stupňů škol a jistě i široké veřejnosti. Bohužel je spíše zbožím nedostatkovým, na pultech knihkupectví se prakticky neobjevil. Není však třeba se předem vzdávat. Často přece platí: kdo hledá, nalézá.

Historikové proti znásilňování dějin

V Sondách č. 21 z 6. června 2002 (s. 16) bylo otištěno stanovisko Sdružení historiků České republiky nazvané příznačně: Historikové proti znásilňování dějin. Přinášíme několik citací z tohoto stanoviska (xerokopii textu v plném znění si je možné vyžádat na adrese společnosti VERITAS).

„V posledním období se setkáváme ve středoevropském politickém prostoru se zkreslenými či lživými interpretacemi moderních dějin a s politickým zneužíváním historických argumentů v souvislosti s tzv. Benešovými dekrety. Podílejí se na tom mimo jiné i Lidové noviny, MF Dnes a regionální tisk. Soudnému čtenáři musí být jasné, že politické zneužívání historie je i útokem na postavení české státnosti. K tomuto jevu vydalo stanovisko Sdružení historiků České republiky, jediné celostátní profesní organizace vědecky pracujících historiků. Na znění textu se autorsky podíleli pracovníci dvou ústavů AV ČR – prof. Jaroslav Pánek, ředitel Historického ústavu a předseda sdružení historiků ČR, dr. Jiří Kocian z Ústavu pro soudobé dějiny a ředitel Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd UK prof. Jiří Pešek.

...
Střední Evropa propadla živelnému historizmu – novináři, publicisté, politici a další ochotníci se opět jednou zmocnili dějin jako útočné zbraně. Začali je účelově přehodnocovat a nacházet v nich argumenty k podpoře svých momentálních programů a zájmů. ... V zájmu ovládnutí současnosti a budoucnosti prostřednictvím dějin dochází ovšem k takovému výkladu minulosti, který nemá nic společného s jejím vědeckým poznáním a kritickou interpretací. Účelovým výběrem jednotlivin, používáním polopravd i prokazatelných lží, je obraz dějin deformován do té míry, že se v něm veřejnost jen stěží dokáže orientovat.

...
Porážka Německa se nikde v Evropě neobešla bez utrpení nevinných příslušníků německého národa. S politováníhodnými excesy je spjat tzv. divoký odsun Němců z Československa, při němž se projevíly důsledky války, nacistického teroru a s ním spojeného extrémního rozkolísání právních a etických norem jednání také na české straně.

...
Zhruba tři miliony Němců, vyhnaných a (od srpna 1945) odsunutých z českých zemí, tvořily čtvrtinu z celkového vysídleného německého obyvatelstva. Transfer se stal nedílnou součástí demografických, politických a mezinárodně právních proměn poválečné Evropy a byl potvrzen Postupimskou konferencí.

...
Konfiskace majetku nacistické říše i majetku německých menšin byla v celé Evropě přímým důsledkem válečných událostí a ekonomických ztrát nacisty okupovaných zemí.

Rozhodla o tom v návaznosti na válečné spojenecké normy pařížská reparační konference, která též přiřkla Československu velké válečné reparace (z nich bylo zapláceno jen několik promile určené ceny).

Dekrety prezidenta republiky, vydávané v době absence voleného parlamentu v exilu i v právě osvobozeném Československu, se po schválení provizorním Národním shromážděním staly řádnými zákony. ... I když jsou po československém přijetí ústavní listiny práv a svobod od konce roku 1992 již neúčinné, patří k historii právního vývoje České republiky a Evropy v době, kdy začala překonávat důsledky nacistické agrese a druhé světové války.“

Vydává a rediguje pro potřebu svých členů:

Historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace VERITAS
náměstí Zachariáše z Hradce 21/I

588 56 TELČ

 567 243 888

Email: veritas@evangnet.cz

Internet: <http://veritas.evangnet.cz>

© VERITAS 2002

Kalendárium 2003

1. 1. 1783 I. luterské bohoslužby v Praze po vydání tolerančního patentu v roce 1781
4. 1. 1343 zemřel pražský biskup Jan z Dražic. Měl spory s inkvizicí, protože osvobodil z vězení několik „kacířů“, asi bekhardů.
19. 1. 1523 Olivian a Ursinus vydali heidelberský katechismus.
23. 1. 1623 zahájena „očistná akce“ kostelů pod obojí z iniciativy jezuitů (Jiřího Plachého). Z průčelí Týnského chrámu svržen kalich a socha Jiřího z Poděbrad. Zničeny hrobky arcib. Jana Rokycany a biskupa Luciana.
13. 2. 1763 Marie Terezie postoupila Prusku Slezsko bez souhlasu českého zemského sněmu.
23. 2. 1518 zemřel Tůma Přeloučský, biskup Jednoty bratrské a spisovatel. Důležité jsou jeho spisy O původu Jednoty bratrské apod.
- 1783 zemřel Jan Valerián Jirsík, osvícenský římskokatolický biskup.
24. 2. 1468 zemřel Johann Guttenberg, vynálezce knihtisku.
2. 3. 1458 českým králem zvolen Jiří z Poděbrad. V době jeho vlády se začala prosazovat koncepce vlády nad zemí „dvojího lidu“, tj. podobojí a římskokatolického. Návrh na mírový svaz evropských panovníků.
25. 3. 1778 zemřel Charles Wesley, jeden ze zakladatelů Evangelické církve metodistické.
29. 3. 1948 zemřel Nikolaj Alexandrovič Berďajev, významný náboženský filosof. Jeho filosofie vychází z pravoslavného myšlení.
1. 4. 1403 M. Jan Hus rektorem university v Praze. Rektorát nám připomíná, že se universita v roce 1416 stává ideovou hlavou husitství z rozhodnutí stavů.
3. 4. 1893 zemřel B. V. Košut, husitsky smýšlející protestantský kněz. Napsal mj. „Co učil a kázal M. Jan Hus“. Tato knížka hrála značnou úlohu v době, kdy byla napsána.
7. 4. 1348 král Karel I. (od roku 1356 císař Karel IV.) založil v Praze Univerzitu, centrum vzdělanosti v Čechách, jeden z předpokladů husitství.
13. 4. 1598 francouzský král Jindřich IV. vydal Nantský edikt, dávající svobodu hugenotům.
15. 5. 1873 zemřel David Livingstone, misionář a cestovatel po Jižní Africe.
15. 5. 1923 pohřeb Charlotty Masarykové, manželky T. G. Masaryka, která byla jeho životní oporou.
24. 5. 1213 zemřela královna Dagmar, manželka dánského krále Waldemara II., dcera českého krále Přemysla Otakara I. Stala se neoficiální světící Dánska.
29. 5. 1453 pád Cařihradu, oslabení východní církve, způsobeno do značné míry křižáky.
8. 6. 1413 M. J. Hus dokončil spis De ecclesia (O církvi). Hlavou církve je mu Kristus a ne papež. Jde o jedno ze základních pojetí české reformace.
10. 6. 1913 v Praze zemřel Mikuláš Aleš, autor celé řady obrazů a grafik.

21. 6. 1621 poprava 27 představitelů protihabsburského odboje, jehož cílem byla svoboda vyznání.
24. 6. 1623 Ferdinand II. vypovídá všechny Římu nepoddané duchovní ze země.
5. 7. 1503 nařízení krále vyhledávat kacíře v královských městech a upálit bratrské kněze, neodvolají-li.
5. 7. 1903 položen základní kámen Husova pomníku v Praze. V komisi pro jeho postavení byl i historik Josef Pekař. Vyjádření úcty k M. J. Husovi.
6. 7. 1415 upálen v Kostnici M. J. Hus.
22. 7. 1423 upálen v Tournai Giles Mersault, misionář husitství ve Flandrech a severovýchodní Francii.
22. 8. 1423 upálen v St. Andrews ve Skotsku český lékař a husitský misionář M. Pavel z Kravař.
25. 7. 1918 založena Hebrejská universita v Jeruzalémě.
8. 8. 1488 vytištěn úplný text českého překladu Bible. Šlo o tzv. Pražskou bibli.
27. 8. 1583 zemřel Sixt z Ottersdorfu, městský písař, který zapsal historii potlačení městských práv kališnických měst Ferdinandem I. po tzv. „krvavém sněmu“ v roce 1547. Šlo o trest za to, že stavové nepodpořili potlačování povstání německých protestantů. Nejhůře postižena města a nižší šlechta.
24. 9. 1483 překažena „Bartolomějská noc“ v Praze. Katolická strana měla v plánu zlikvidovat kališníky v Praze. To bylo překaženo kališníky. Při tom byly objeveny na radnicích na Starém a Novém Městě a na Menším městě nepořádky v sirotčích pokladnách (rozkrádání peněz). Viníci potrestáni.
- 20.10.1483 biskup Augustin Lucián slavně přijat v Praze a uveden do Týnského chrámu. Sloužil jako biskup kališnické církvi.
- 27.10.1413 Mistr Jan Hus dopsal Postilu. Knihu nepopíratelného významu pro husitské hnutí.
- 27.10.1553 v Ženevě upálen Miguel Servet, oběť náboženské nesnášenlivosti. Byl totiž unitářem.
- 29.11.1378 v Praze zemřel Karel IV.
- 2.12.1918 zrušení šlechtických titulů.
- 10.12.1948 OSN přijala Deklaraci lidských práv.
- 17.12.1918 na společné synodě luterských a kalvínských sborů založena na České konfesi Českobratrská církev evangelická.
- 18.12.1848 v Praze zemřel Bernard Bolzano, kněz reformista. Vynikl též v teoretické matematice a fyzice. Jako josefinista byl podroben četným pronásledováním.
- 24.12.1938 v Praze zemřel Karel Čapek.
- 25.12.1928 zemřela Mathilda Wiedeová, pečovatelka o propuštěné trestance při začleňování do života po výkonu trestu.
- 27.12.1883 v Praze zemřel Josef Fr. Hurdálek, osvícenský biskup, přinucený roku 1822 k rezignaci.